

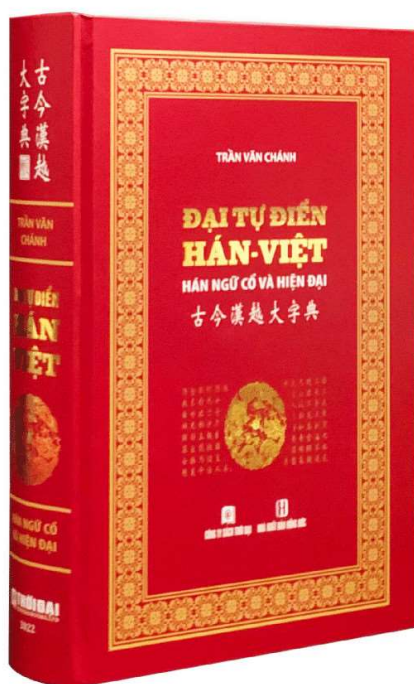
Giới thiệu sách

ĐẠI TỰ ĐIỂN HÁN-VIỆT

của Trần Văn Chánh

Sách vừa mới được Nhà xuất bản Hồng Đức phối hợp với Công ty sách Thời Đại ấn hành trong tháng 7.2022, in đẹp và một cách trân trọng thành một tập dày 2.000 trang trên giấy bible chuyên dụng mỏng vàng nhạt, bìa cứng, khổ 21 x 27 cm, rất gọn nhẹ cho người sử dụng.

Qua nguyên văn bài LỜI NÓI ĐẦU dưới đây của soạn giả Trần Văn Chánh, in ở đầu sách, độc giả có thể nắm bắt sơ lược nội dung, đặc điểm và giá trị của công trình *Đại tự điển Hán-Việt Hán ngữ cổ và hiện đại* này, cũng như tâm huyết, công phu mà soạn giả đã bỏ ra trong suốt 20 năm để thực hiện.



LỜI NÓI ĐẦU

Ở nước ta, tính từ những năm 30 của thế kỷ trước cho đến giờ, đã có khá nhiều tự điển/ từ điển Hán Việt được biên soạn, đặc biệt hai bộ *Hán Việt từ điển* của Đào Duy Anh (1932) và *Hán Việt tự điển* của Thiều Chửu (1942) được coi là hai bộ sách tiên phong lưu hành rất rộng rãi trong suốt gần trăm năm đã giúp ích rất nhiều cho người học tập chữ Hán¹. Nhưng nếu xét

¹ Muốn biết từ trước đến nay đã có khoảng bao nhiêu bộ tự-từ điển được biên soạn, độc giả có thể xem *Từ điển – Sách công cụ chữ Hán của Việt Nam và Trung Quốc* của Trần Văn Chánh, NXB Tổng Hợp Thành Phố Hồ Chí Minh, 2019.

về quy mô, chất lượng bao gồm cả tính chính xác, tính phong phú lẫn tính cập nhật, chúng ta vẫn chưa có một công trình tổng hợp đa công dụng khả dĩ đáp ứng đầy đủ hơn cho nhu cầu học tập, nghiên cứu, dịch thuật chữ Hán đã và đang ngày càng gia tăng như hiện nay.

Với nhận thức như trên, đồng thời tiếp tục phát huy những thành tựu đã đạt được của các thế hệ đi trước, chúng tôi đã không ngần ngại bỏ công sức trong nhiều năm để biên soạn quyển *Đại tự điển Hán Việt – Hán ngữ cổ và hiện đại* này nhằm cung cấp một công cụ tham khảo hi vọng là tương đối đầy đủ để dùng cho việc tra cứu chữ Hán ở nhiều cấp độ và phạm vi, tương ứng với những nhu cầu và mục đích có thể rất khác nhau của từng đối tượng sử dụng.

Với tên gọi như trên, tự điển này được biên soạn nhằm vào các giới từ học sinh cấp trung, đại học cho đến những người làm công việc nghiên cứu, giảng dạy, dịch thuật, và người tự học.

Trên cơ sở lấy tự làm đơn vị giải thích, tự điển này đã cố gắng mở rộng phạm vi thu thập, nâng tổng số mục chữ Hán thông dụng trong các sách cổ và hiện đại lên tới khoảng trên dưới 12.000 đơn vị, bao gồm nhiều chữ đồng âm dị tự (cùng âm khác chữ), chữ cổ (cổ tự), chữ viết thông tục (tục tự), chữ dị thể (dị thể tự), chữ giản thể (giản thể tự), mà phần lớn là những từ đa âm đa nghĩa (nhiều âm nhiều nghĩa) với không ít chữ Hán được giải thích từ 5-10 đến 20-30 nghĩa khác nhau, từ nghĩa rất cổ cho đến những nghĩa chung và nghĩa cận hiện đại, kể cả khá nhiều phương ngôn, khẩu ngữ, ẩn ngữ/ hàng ngữ (tiếng lóng). Mỗi mục chữ Hán đều cho nhiều thí dụ là những từ ghép, thành ngữ, tục ngữ, quán ngữ (cụm từ quen dùng) hoặc câu văn, có kèm phiên âm Hán Việt và dịch nghĩa rõ ràng.

Ngoài ra, tại một số chữ đầu mục đơn âm, tự điển này còn nêu ra giải thích: (1) Một số từ phức tương đối thường gặp mà từ đơn âm đó là yếu tố cấu thành (như trong chữ **bổ**⁴ thì có **bổ đề**, **bổ tát**; trong **lang**⁷ có **lang bá**, **lang tịch**; trong **lâu**¹ có **lâu la**, **câu lâu bệnh**; trong **lý**⁶ có **hành lý**; trong **phưởng**¹ có **phưởng phát**...); (2) Khá nhiều từ ngữ cổ, phần lớn thuộc lớp từ láy song thanh (liên miên tự, như “u ái”, “u ám”, “hại hậu”, “nhu nhĩ”, “phân phó”, “sá sế”, “trao triết”, “tru tri”, ...), từ láy điệp vận (từ song thanh điệp vận, như “ô hô”, “ô ô”, “phân phân”...); (3) Đặc biệt chú trọng giải thích kỹ các hư từ (phó, giới, liên, trợ, thán), quán ngữ hư từ (như trong **vân**¹ có **vân nhĩ**, **vân hà**, **vân hồ**, **vân nhược**...) vốn được coi là từ công cụ ngữ pháp có ý nghĩa rất quan trọng trong câu văn chữ Hán; (4) Một số từ phức âm chỉ tên các loài động-thực vật cũng được chú ý đưa vào.

Về việc dịch hoặc định nghĩa các từ ngữ, phương châm chung là giải thích ngắn gọn, dễ hiểu, sát nghĩa và không để sót những nghĩa quan trọng. Riêng những câu thí dụ trích dẫn từ thơ văn cổ đều được ghi xuất xứ rõ ràng, có chú ý chọn những câu thơ hoặc đoạn văn hay có giá trị văn chương, tư tưởng, giúp nâng cao kiến thức văn hóa tổng quát và kinh nghiệm đọc sách (đặc biệt kinh nghiệm đọc cổ thư) cho người sử dụng tự điển.

Nhờ một vài đặc điểm như vừa kể trên, tự điển này còn có được tính lưỡng dụng, có thể kiêm dùng để tra cứu chữ Hán như một loại “bản từ điển”, mà ngôn ngữ hiện đại gọi là “2 trong 1”.

Về mô hình cấu trúc, tự điển này xếp các chữ đầu mục (tự đầu) theo trật tự A, B, C... âm Hán Việt, đại khái tương tự *Hán Việt từ điển* của Đào Duy Anh, nhưng với BẢNG TRA CHỮ HÁN THEO BỘ THỦ (đặt ở đầu sách), nó còn có thể dùng tra cứu học tập chữ Hán y như mô hình *Hán Việt từ điển* của Thiều Chửu, thích dụng cả cho người mới bắt đầu học chữ Hán lẫn người đã có được những trình độ cao hơn.

Trong quá trình biên soạn tự điển này, soạn giả đã nỗ lực giải quyết bước đầu một số vấn đề mà các nhà biên soạn từ điển tiền bối chưa kịp quan tâm một cách đầy đủ.

Trước nhất là việc xác định lại các âm đọc Hán Việt của chữ Hán, chỉnh sửa một số âm đọc sai do sự suy đoán tùy tiện của những người đi trước, bằng cách lấy phương pháp chú âm phiên thiết làm căn bản rồi vận dụng thích hợp vào thực tế đa tạp của ngôn ngữ Hán Việt, trên cơ sở vẫn tôn trọng giữ lại những âm đọc truyền thống cố định từ xa xưa đã được toàn thể học giới và xã hội công nhận (như: nhất, nhị, tam, thiên, địa, phụ, mẫu, tử, tôn...). Việc chỉnh sửa này được thực hiện chỉ trên tinh thần tôn trọng chân lý khoa học, tính tiêu chuẩn của ngôn ngữ,

chứ hoàn toàn không có ý “sửa sai” những nhà biên soạn tự-từ điển tiền bối lớp trước, nhưng vì thế bắt buộc phải cho ra kết quả một số âm đọc có vẻ khác lạ so với nhiều công trình tự-từ điển đã có trước. Để tránh bớt sự xáo trộn trong nhận thức về ngữ âm của những người đã có số vốn chữ Hán nhất định, soạn giả đã áp dụng giải pháp dung hòa, trình bày rõ trong Phụ lục I THUYẾT MINH ÂM ĐỌC CHỮ HÁN TRÊN CƠ SỞ PHIÊN THIẾT, đặt ở cuối phần chính văn của tự điển này.

Việc thứ hai liên quan một số thuật ngữ khoa học, đặc biệt về tên gọi các loài động-thực vật (chim, cá, cỏ cây...), cần được nhận thức một cách chính xác. Để làm được điều này, soạn giả đã phải tra cứu đối chiếu với các tài liệu chuyên ngành, để ở mỗi thuật ngữ đều có chú giải thêm từ tiếng Anh, hoặc cả tên khoa học cho các giống loài động-thực vật².

Để đạt được cùng lúc nhiều mục tiêu tốt đẹp cho một bộ tự điển tương đối hoàn hảo, tôi tự cảm thấy điều này dường như quá hớp, vượt quá năng lực, nên chấp nhận giới hạn trong những gì mình có thể làm được, vì thế bộ tự điển này chắc chắn sẽ còn để lại không ít sai sót, khuyết điểm, nếu được các vị thiện tri thức cao minh hữu tâm chỉ chính thì thật là một điều vạn hạnh.

Tự điển này đã được khởi soạn từ năm 2000, kế hoạch ban đầu là biên soạn một bộ đại từ điển với khoảng 12.000 đơn tự và trên dưới 200.000 từ ngữ, thành ngữ, tục ngữ Hán, nhưng công việc kéo quá dài vì những lý do có tên và không tên. Từ đó đến nay, biết bao dòng nước chảy qua cầu, thời cuộc cũng nhiều biến đổi, với riêng cá nhân tôi thì người thân và không ít bè bạn đã lần lượt ra đi về miền vĩnh cửu. Thấy công việc bị trì trệ lâu, đến năm thứ 17, anh Lê Nguyên Đại (Giám đốc Công ty sách Thời Đại), người chủ trương xuất bản từ điển này, đề nghị tôi tạm rút ngắn công trình lại thành tự điển trước, còn bộ đại từ điển như đã dự kiến thì để tính sau. Tôi vui vẻ nhận lời, bỏ ra thêm 3 năm ròng rã sửa chữa bổ sung nội dung các mục từ, sớm ngày rì mọ chữ nghĩa, đọc lực làm việc, với kết quả là bộ đại từ điển này hôm nay rốt cuộc cũng đã hoàn thành. Trong một niềm thâm cảm vô hạn, tôi bồi hồi nhớ nghĩ tới tất cả những bè bạn thân quen đã có lòng tốt giúp đỡ tôi trong suốt quá trình làm việc 20 năm, bằng việc động viên tinh thần, cung cấp sách vở tài liệu tham khảo, hỗ trợ kỹ thuật, cũng như cả về nơi ăn chốn ở và những điều kiện sinh hoạt khác, tại đây tôi xin ghi lòng tạc dạ, nhớ đời.

TRẦN VĂN CHÁNH

TP. HCM, 1.3.2021

PHỤ CHÚ VỀ VIỆC PHÁT HÀNH SÁCH:

Giá bìa: 1.950.000 đồng (có chiết khấu, nhiều ít tùy theo trường hợp)

Phát hành tại:

- Công ty sách Thời Đại, 394 Nguyễn Thị Minh Khai, P.5, Q.3, TP. HCM
ĐT: 028. 383 440 30 – Email: thoidainst@gmail.com
- Thư viện Huệ Quang, 116, Hòa Bình, P. Hòa Thạnh, Q. Tân Phú, TP. HCM
ĐT: 028. 397 606 63 – Email: info@thuvienhuequang.vn

Có bán online trên nhiều trang mạng và bày bán tại nhiều hiệu sách trên toàn quốc.

² Xem Phụ lục II ở cuối sách: Bảng tra tên tiếng Anh và tên khoa học các giống loài động-thực vật.